

quia non est vera ac viva caro sine sanguine cui alii humores admisi sunt. Secundo est observandum, rationibus D. Thomae recte quidem effici, Christi humanitatem constitisse hujusmodi corpore, et in illo fuisse sanguinem et alias humores; quomodo autem haec omnia fuerint unita Verbo, an, scilicet, immediate et proxime, seu secundum hypostasim, an vero tantum mediate, seu in hypostasi, ex his quea D. Thomas tradit, solum hoc potest convinci, haec omnia ita fuisse unita Verbo, ut necessarium est ad hoc, ut Verbum vere factum sit caro et homo, ex quo recte concluditur fuisse proxime et immediate unita, ut disputatione sequenti latius explicandum est; et ibidem tractabimus locum prime ad Corinth. 45, quem in solutione ad primum D. Thomas explicavit.

ARTICULUS III.

Utrum Filius Dei assumpserit animam¹:

1. *Ad tertium sic proceditur. Videtur quod Filius Dei animam non assumpserit. Joannes enim incarnationis mysterium tradens, dixit: Verbum caro factum est, nulla facta de anima mentione. Non autem dicitur caro factum, eo quod sit in carnem conversum, sed quia carnem assumpsit. Non ergo videtur assumpsisse animam.*

2. *Præterea, anima necessaria est corpori ad hoc quod per eam vivificetur. Sed ad hoc non fuit necessaria corpori Christi, ut videtur, quia ipsum Verbum Dei est, de quo dicitur Psalm. 35: Domine, apud te est fons vitæ. Superfluum ergo fuisse animam adesse, Verbo præsente. Deus autem et natura nihil frustra faciunt, ut etiam Philosophus dicit in primo de Cœlo². Ergo videtur, quod Filius Dei animam non assumpserit.*

3. *Præterea, ex unione animæ ad corpus, constituitur natura communis, quæ est species humana. In Domino autem Jesu Christo non est communem speciem accipere, ut Damascus dicit, in 3 libro³. Non igitur assumpsit animam.*

¹ 3, d. 2, q. 11, art. 3, q. 2; et 4 cont., c. 32, 34, princ., 35, col. 2 fin., 37 fin., et 41, col. 1; et Verit., q. 20, a. 1, et Unio., a. 1, et opus. 2, cap. 211.

² Text. 32, et l. 2, text. 59, tom. 3.

³ C. 1 et 11.

Sed contra est quod Augustinus dicit in libro de Agone Christiano⁴: Non eos audiamus, qui solum humanum corpus dicunt esse susceptum a Verbo Dei, et sic audiunt quod dictum est: Verbum caro factum est, ut negent illum hominem vel animam, vel aliquid hominis habuisse, nisi carnem solam.

Respondeo dicendum, quod, sicut dicit Augustinus, in lib. de Hæresibus⁵, opinio fuit primo quidem Arii, et postea Apollinaris, quod Filius Dei solam carnem assumpsit absque anima, ponentes quod Verbum fuerit carni loco animæ. Ex quo sequebatur, quod in Christo non fuerint due naturæ, sed una tantum; ex anima enim et carne, una natura humana constituitur.

Sed hæc positio stare non potest propter tria. Primo quidem, quia repugnat auctorati Scripturæ, in qua Dominus de sua anima facit mentionem, Matth. 26: Tristis est anima mea usque ad mortem; et Joan. 10: Potestatem habeo ponendi animam meam. Sed ad hoc respondebat Apollinaris, quod in his verbis anima metaphorice sumitur; per quem modum in Veteri Testamento Dei anima commemoratur, Isai. 1: Kalendas vestras et solemnitates vestras odivit anima mea. Sed, sicut dicit Augustinus, in lib. 83 Quest.³, Evangelista in Evangelica narratione narrant, quod miratus est Jesus, et iratus et contristatus, et quod esuriit. Quæ quidem ita demonstrant eum veram animam habuisse, sicut ex hoc, quod comedit, et dormivit, et fatigatus est, demonstratur eum habuisse verum corpus humanum. Alioquin si et hæc ad metaphoram referantur, cum similia legantur in Veteri Testamento de Deo, peribit fides Evangelicæ narrationis. Aliud enim est quod propheticæ nunciatur in figuris, aliud quod secundum rerum proprietatem ab Evangelistis historicæ scribitur. Secundo, derogat prædictus error utilitatì incarnationis, quæ est liberatio hominis. Ut enim argumentatur Augustinus, in libro contra Felicianum⁴: Cur, accepta carne, animam dispensatio mediatoris omisit? Nisi forte aut innoxiam sciens, medicinae indigentem esse non credidit, aut a se alienam putans, redemptionis beneficio non donavit, aut ex toto insanabilem judicans, curare nequivit, aut ut rilem, et quæ nullis usibus apta videretur, abjecit. Horum duo blasphemiam

¹ Cap. 21, in princ.

² Cap. 49 et 55, tom. 6.

³ Q. 80 a med., tom. 4.

⁴ Cap. 13, post. med., tom. 6.

important in Deum; quomodo enim diceretur Omnipotens, si curare non potuit desperatam; aut quomodo omnium Deus, si non ipse fecit animam nostram? Duobus autem aliis, in uno anime causa nescitur, in altero meritum non tenetur. An intelligere causam putandus est animæ, qui eam ad accipiendam legem, habitu insite rationis instructam, a peccato voluntarie transgressionis nitor separare? Aut quomodo ejus generositatem novit, qui ignobilis virtus dicit esse despectam? Si originem attendas, pretiosior est animæ substantia; si transgressionis culpam, propter intelligentiam, pejor est causa. Ego autem Christum et perfectam sapientiam dico et scio, et piissimum esse non dubito: quorum primo meliorem et prudentiæ capacem non despexit; secundo, eam, quæ magis fuerat vulnerata, suscepit. Tertio vero hæc positio est contra ipsam incarnationis veritatem: caro enim et ceteræ partes hominis per animam speciem sortiuntur; unde recessente anima, non est os aut caro, nisi aequivoce, ut patet per Philosophum, in 2 de Anima, et 7 Metaph. ¹.

Ad primum ergo dicendum, quod cum dicitur: Verbum caro factum est, caro ponitur pro toto homine; ac si diceretur: Verbum homo factum est, sicut et Isai. 40: Videbit omnis caro pariter, quod os Domini locutum est. Ideo autem totus homo per carnem significatur, quia, ut dicitur in auctoritate inducta², per carnem Filius Dei visibilis apparuit. Unde subditur: Et vidimus gloriam ejus. Vel ideo, quia, ut Augustinus dicit, in libro 83 Quest.³, in tota illa unitate susceptionis principale Verbum est, extrema autem atque ultima caro. Volens itaque Evangelista commendare pro nobis dilectionem humilitatis Dei, Verbum et caro nominavit, omittens animam, quæ est Verbo inferior, carne præstantior. Rationabile etiam fuit ut nominaret carnem, quæ, propter hoc quod magis distat a Verbo, minus assumptibilis videbatur.

Ad secundum dicendum, quod Verbum est fons ritæ, sicut prima causa ritus effectiva. Sed anima est principium ritus corporis tanquam forma ipsius; forma autem est effectus agentis. Unde ex præsencia Verbi magis concludi posset, quod corpus esset animatum; sicut ex præsencia ignis potest concludi, quod corpus, cui ignis adhæret, sit calidum.

¹ Lib. 2 de Anima, text. 9, lib. 7 Metaph., text. 35, circa med., tom. 2 et 3.

² In hujus solut. prin.

³ Q. 80, paulo post princ., tom. 4.

Ad tertium dicendum, quod non est inconveniens, imo necessarium dicere, quod in Christo fuerit natura quæ constituitur per animam corpori advenientem; Damascenus autem¹ negat, in Domino Jesu Christo esse communem speciem, quasi aliquid tertium resultans ex unione divinitatis et humanitatis.

Littera hujus articuli est facilis, atque ideo illum explicare necessarium non est.

ARTICULUS IV.

Utrum Filius Dei assumere debuerit intellectum²:

1. *Ad quartum sic proceditur. Videtur quod Filius Dei non assumpserit mentem humanam sive intellectum. Ubi enim est præsenta rei, non requiritur ejus imago. Sed homo secundum mentem est ad imaginem Dei, ut Augustinus dicit, in lib. de Trinitate³. Cum ergo in Christo fuerit præsenta ipsius divini Verbi, non oportuit ibi esse mentem humanam.*

2. *Præterea, major lux offuscat minorem. Sed Verbum Dei, quod est lux illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum (ut dicitur Joannis 1), comparatur ad mentem, sicut lux major ad minorem; quia et ipsa mens lux quædam est quasi lucerna illuminata a prima luce, Proverb. 20: Lucerna Domini spiraculum hominis. Ergo in Christo, quia est Verbum Dei, non fuit necessarium esse mentem humanam.*

3. *Præterea, assumptio humanae naturæ a Deo Verbo dicitur incarnationis. Sed intellectus sive mens humana neque est caro, neque est actus carnis, quia nullius corporis actus est, ut probatur in 3 de Anima⁴. Ergo videatur, quod Filius Dei humanam mentem non assumpserit.*

Sed contra est, quod Augustinus dicit, in libro de Fide ad Petr.⁵: Firmissime tene, et nullatenus dubites Christum, Filium Dei, habere veram nostri generis carnem et animam rationalem, qui de carne sua dicit: Palpate, et videte quia spiritus carnem et ossa non habet, sicut me videtis habere, Luke ultime-

¹ Loco in art. citato.

² 3, d. 2, q. 1, art. 3, q. 2, c.; et 4 cont., c.

33; et Ver., q. 20, a. 1, c.; et opusc. 2, c. 212.

³ Lib. 14, c. 3 et 6, tom. 3.

⁴ Text. 6 et 12.

⁵ Cap. 14, in prin., tom. 3.

mo; animam quoque se habere ostendit dicens: *Ego pono animam meam, et iterum sumo eam, Joan. 16;* intellectum quoque animæ ostendit se habere dicens: *Discite a me quia misericordia sum, et humilis corde, Matth. 11;* et de ipso per Prophetam Deus dicit: *Ecce intelliget puer meus, Isa. 52.*

Respondeo dicendum, quod sicut Augustinus, dicit in libro de *Hæresibus*¹, Apollinaristæ de anima Christi a Catholica Ecclesia disenserunt, dicentes sicut Ariani, Deum Christum carnem solam sine anima suscepisse. In qua quæstione testimonii Evangelicis vici, mentem defuisse animæ Christi, sed pro hac ipsum Verbum in ea fuisse dixerunt. Sed hoc positio eisdem rationibus convincitur, sicut et predicta. Primo enim hoc adversatur narrationi Evangelicæ, quæ commemorat eum fuisse miratum, ut patet Matth. 8. Admiratio autem absque ratione esse non potest, quia importat collationem effectus ad causam, dum, scilicet, aliquis videt effectum cuius causam ignorat, et querit, ut dicitur in principio Metaphysicæ². Secundo, repugnat utilitatì incarnationis, quæ est justificatio hominis a peccato.

Anima enim humana non est capax peccati, nec gratiæ justificantis, nisi per mentem. Unde præcipue oportuit mentem humanam assumi. Unde dicit Damascenus, in 3 lib.³, quod *Dei Verbum assumpsit corpus et animam intellectualē et rationalē*. Et postea subdit⁴: *Totus toti unitus est, ut toti mihi salutem largiretur; quod enim inassumptum est, incurabile est. Tertio, hoc repugnat veritati incarnationis; cum enim corpus proportionetur animæ, sicut materia propriæ formæ, non est vere caro humana, quæ non est perfecta anima humana, scilicet rationali. Et ideo, si Christus animam sine mente habuisset, non habuisset veram carnem humanam, sed bestialem; quia per solam mentem anima nostra differt ab anima bestiali. Unde dicit Augustinus, lib. 83 Quest.⁵, quod secundum hunc errorem sequentur, quod Filius Dei belluam quamdam cum figura humani corporis suscepisset; quod iterum repugnat veritati divinæ, quæ nullam patitur fictionis falsitatem.*

Ad primum ergo dicendum, quod ubi est ipsa res per sui presentiam, non requiritur ejus

¹ Cap. 55, in prin., tom. 6.

² L. 1 Meta., c. 2, in med., tom. 3.

³ L. 3 Ort. fid., c. 9, circ. med.

⁴ Ibid.

⁵ Q. 80, non procul a princ., tom. 4.

imago ad hoc, quod suppleat locum rei, sicut ubi est imperator, milites non venerantur ejus imaginem. Sed tamen requiritur cum præsentia rei imago ipsius, ut perficiatur ex ipsa rei præsentia, sicut imago in cera perficitur per impressionem sigilli, et imago hominis resultat in speculo per ejus præsentiam. Unde ad perficiendam mentem humanam, necessarium fuit quod eam sibi Verbum Dei univerit.

Ad secundum dicendum, quod lux major evanescat lucem minorem alterius corporis illuminantis, non tamen evanescat, sed perficit lucem corporis illuminati; ad præsentiam enim solis, stellarum lux obscuratur, sed aeris lumen perficitur. Intellexus autem seu mens hominis est quasi lux illuminata a luce divini Verbi, et ideo per præsentiam Verbi non evanescatur mens hominis, sed magis perficitur¹.

Ad tertium dicendum, quod licet potentia intellectiva non sit alicujus corporis actus, ipsa tamen essentia animæ humanae, quæ est forma corporis, requiritur quod sit nobilior ad hoc quod habeat potentiam intelligendi; et ideo necesse est ut corpus melius dispositum ei respondeat.

COMMENTARIUS.

Hujus articuli titulus intelligi potest, vel de potentia ipsa intellectiva, quæ est accidens animæ superadditum, vel de ipsa substantiali anima, prout attingit gradum rationalem seu intellectualem, et interdum nomine intellectus significatur, ut idem D. Thomas docuit prima parte, q. 79, art. 1, qui non satis explicat quo sensu hanc quæstionem moveat; nec de errore Apollinaris satis constat quo sensu mentem seu intellectum Christo negaverit. Ea vero, quæ D. Thomas adducit in corpore articuli, ad utrumque sensum facile applicari possunt; nam duæ primæ rationes, quibus probat in Christo fuisse intellectum, scilicet, quia admiratur, et quia fuit capax meriti, de potentia intellectiva immediate procedunt. Tertia vero ratio, scilicet, quia alias caro Christi non esset vere humana, sed bestialis, solum probat de substantia et essentia animæ rationalis. Quocirca videtur D. Thomas hoc potissimum intendisse in hoc articulo, præsertim cum hoc loco non tam de accidentibus, quam de substantia naturæ assumptæ sermo sit; quanquam quoniam substantia rei ex accidentibus et

¹ Infra, q. 9, art. 1, ad 2; et 3, d. 11, q. 1, a. 1, ad 3, et d. 14, a. 1, q. 1, ad 2.

SECTIO I.

Utrum Verbum assumpserit veram hominis naturam.

operationibus recte cognoscitur, merito in prima et secunda ratione, ex operationibus colligat facultatem, ut ex facultate etiam ipsa substantia animæ rationalis Christo non defuisse intelligatur, quod argumentum præsertim ex operationibus vitæ efficacissimum sumitur; quia hæc operatio inseparabilis est a suo principio intrinseco, tam proximo, quod est potentia, quam principali, quod est ipsa animæ substantia. Cætera clara sunt.

DISPUTATIO XV.

In octo sectiones distributa.

QUID VERBUM ASSUMPSERIT PER INCARNATIONEM, PROUT FACTA EST.

In præcedenti disputatione diximus quid sit assumptibile per quacumque unionem hypostaticam possibilem; hic dicendum sequitur quid assumpserit Verbum divinum per unionem hypostaticam, quæ facta est. Possimus autem ex his quæ ibi dicta sunt, hic sine nova disputatione sumere quid Verbum non assumpserit. Primum est, Verbum non assumpsisse aliquam aliam naturam preter humanam, et partes ejus, quod certum de fide est, quia Deus factus est homo, et non aliud. Unde in Scriptura sacra hoc prædicatur, tanquam singulare beneficium humanæ naturæ collatum; et de solo Christo dicitur esse Principem et caput omnium, constitutum super opera manuum Dei, quia soli humanitati ejus concessa est tam ineffabilis gratia; unde nullus alias subsistens in creatura natura, potest secundum fidem dici verus et naturalis Deus, nisi solus Christus. Denique de angelicis naturis expresse dicitur ad Hebr. 2: *Non Angelos apprehendit, quod tanquam manifestius et clarius supponitur de inferioribus naturis.* Hujus vero rei supra tradidimus congruentias, disput. 3. Secundo certum est Verbum non assumpsisse personam creatam, nec naturam habentem personalitatem creatam. Hoc etiam est de fide, ut sufficienter explicatum est circa litteram D. Thom., et disput. 7 late contra Nestorium probatum est; dictum etiam est disputatione præcedenti hujusmodi assumptionem vel unionem esse impossibilem; satis ergo constat non esse factam. Superest ergo dicamus quid Verbum assumpserit; et prius dicemus de tota natura, deinde de partibus ejus, tam essentialibus quam integrantibus.

3. *Prima objectio.* — *Responsio.* — Sed contra primo, quia fructus hujus unionis futurus erat communis omnibus hominibus; ergo debuit natura communis omnibus sumi. Propter hoc fertur, quemdam doctorem Parisensem asseruisse, assumptam esse humanitatem in communi. Sed est hæretica et inintelligibilis sententia, et fundamentum ejus frivolum; ex quo potius concludi potest contrarium, nam fructus hujus unionis, qui est gratia, et gloria, ei remissio peccatorum, fuit universalis causalitate et operatione, et ideo fuit necessaria singularis et individua natura, quæ talium operationum principium esse posset.

4. *Secunda objectio.* — *Responsio.* — Sed contra secundo, quia suppositum supra naturam specificam et communem non addit, nisi principia individuantia; sed individua natura includit hæc principia; si ergo Christus assumpsit individuam naturam, assum-